Anul II Nr. 48

Preţul 20 pf.

Duminică 14 Martie 1943

GLASUL NISTRULUI

Redactor: GEORGE ION POPESCU

Gazeta Moldovenilor dintre Nistru şi Bug

Tiraspol
Redacţia: Odessa str. Puşchin 10

VISUL LUI STALIN

Agenţiile de ştiri răspândesc de o vreme încoace tot mai stăruitor gândurile şi planurile de viitor ale lui Stalin.

Bazat pe pregătirea militară, care vreme de un sfert de veac n'a încetat nici o clipă s'o intensifice an de an,—ca şi pe imensul rezervor de carne de tun pe care i-o pune la dispoziţie cele peste 200 de milioane de cioloveci, — dictatorul roşu crede sosit timpul să arate lumii întregi ce urmăresc Sovietele prin războiul de astăzi şi care sunt planurile lor de după război.

Dacă cineva s'ar mai fi îndoit înainte de difuzarea gândurilor lui Stalin, de planurile lui de viitor şi ar fi fost, în naivitatea sa, aplicat să acorde oarecari circumstanţe atenuante,—după ce aceste planuri au fost trâmbiţate pe la toate răspântiile, peste tot pământul, — nu credem că mai poate exista vre—un Român cu mintea întreagă, care să se îndoiască de gândul hain pe care vecinul nostru barbar din Răsărit ni-l clocește.

Acest gând este astăzi limpede ca lumina soarelui, de oarece el nu vizează categoric numai patrimoniul vecinilor nemijlociţi ai colosului rusesc ci şi teritorii streine, enorm de depărtate de hotarul etnic al slavismului răsăritean.

Iată afirmaţia aceasta din declaraţia reprezentantului bolşevic din Londra, care în toiul şi apogeul ofensivei ruseşti din iarnă nu se rusina să declare rituos, că forţele lui Stalin nu se vor opri până în pădurile de portocali ale Spaniei.

E clar, credem, pentru toată, lumea şi pentru toate minţile înţelegătoare. Molohul slav într'un caz, că nu ar fi existat oştile germane, române şi finlandeze,—s'ar fi revărsat în nesfârşite puhoaie peste întreaga Europă de mijloc şi apuseană şi şi-ar face acum bivuacurile în părţile fermecătoare de pe malurile râului Quadalquivir şi Tago.

Închipuiţi—vă, dragi cetitori, printr'un absurd, posibilitatea acestui plan grandios! Închipuiţi—vă că forţele germano-române şi finlandeze ar fi fost înfrânte şi că blindatele fabricate în Urali ar fi apucat pe şoselele asfaltate ale Apusului, să se verge, o parte spre Adriatica, iar cealaltă parte spre Pirinei! Ce urmări ar fi avut năvala aceasta barbară, în structura geografică, politică, socială şi culturală a bătrânului nostru continent?

Ar mai fi rămas oare în viaţă ceva din zestrea strămoşească a neamurilor invadate? Ar mai fi rămas întreg vre—un turn de biserică, neprădat, vre—un cămin de burghez, neîndoliată vre-o familie neumilită, vre-o naţiune?

Întrebări chinuitoare la care mintea refuză să răspundă şi inima să nu se contracteze, ca subt ascuţişul unor lame sclipitoare.

Destinul este însă atât de tare, încât nu poate fi încovoiat de nici o forţă pământească.

Destinul acesta, în care avem înfăptuirea supremă să credem,—nu a îngăduit şi nu va îngădui niciodată ca visul nebun al lui Stalin să prindă vreodată consistenţă.

În faţa eroismului lumii civilizate şi a barierelor sufleteşti care despart Europa de stepele prelungite ale Asiei,—acest vis se va zdrobi ca o băşică de săpun şi în urma lui nu va rămâne decât convingerea justificată încăodată că Europa trebue să învingă şi să şteargă de pe faţa pământului bolşevismul rusesc.

Sebastian BORNEMISA

— MAREŞALUL ION ANTONESCU PRINTRE OSTAŞII SĂI —

CONGRESUL „INSTRUCŢIUNII PUBLICE" — — ODESSA 1919 — —

de ILIE I. MIREA

Istoria Neamului Românesc, mai mult decât a altor neamuri, e plină de epoci dramatice.

Şi acest dramatism e unic în felul său prin numărul şi greutatea luptelor purtate ca să-şi păstreze, glia, graiul, credinţa şi libertatea.

Desigur că cea mai sbuciumată viaţă, bogată în sacrificii şi eroism au avut-o fraţii din Transilvania —însă nu-i mai puţin adevărat că şi Românii dela răsărit de Nistru au avut mult de pătimit. Suferinţele celor din urmă poate că au fost mai puţin cunoscute şi desigur tot atât de puţin înţelese.

S'a afirmat de unii că Românii din Răsărit n'ar fi avut o conştiinţă naţională desvoltată, ba că ea ar fi fost chiar adormită, fiindcă în aceste părţi cultura înaintată a Apusului a pătruns greu sau aproape de loc.

Dacă judecăm faptele după situaţia şi împrejurările specifice în care şi-au dus viaţa, aceşti Români, vom putea constata adevărul.

Admiţând că Transnistrienii n'au avut fericirea să aibă o pătură de intelectuali care să cultive sufletul naţional şi să poarte steagul desrobirii, însă drept este că nici noi cei liberi nu am putut să le dăm tot ajutorul trebuitor, probabil de teama de a nu ne atrage mânia şi urgia colosului rusesc împotrivă-ne.

Totuşi, patrioţii nepotoliţi au dat drumul simţămintelor naţionale scriind despre obijduiţii din stânga Nistrului. Nume ca: Teodor Burada, I. Fraţman, O. Ghibu, P. Halipa, N. Iorga, A. Nour, I. Nistor ş. a. au fost preocupaţi de chemarea la o viaţă liberă şi naţională a Transnistrienilor.

Conştiinţa naţională a Românilor de peste Nistru a existat şi s'a manifestat la primul prilej favorabil unei mişcări de liberare de sub jugul ţarist—şi aceasta am putut-o observa prin organizarea istoricului congres naţional al Moldovenilor Transnistrieni în ziua de 17 Dec. 1917 la Tiraspol, prezidat de învăţătorul Ştefan Bulat—când şi-au afirmat dorul de libertate şi independenţă ca neam cu cultură proprie.

Este adevărat că fraţii noştri dela răsărit de Nistru n'au organizat răscoale în genul celor din Transilvania,—ci au adoptat o tactică de luptă mai potrivită faţă de spiritul slav.

Stegarii cei mai de seamă ai redeşteptării naţionale din 1917 au fost toţi numai învăţători. Iată câteva nume: Teodosie Mălai, Ştefan Bulat, Iosif Maloman, Mihail Moscalenco, Alexandru Todoraşcu, Diaconu, Ştefan Bălan, T. Ciobanu, T. Pleşca ş. a.

Istoria Transnistriei e bogată în fapte inedite. A venit vremea să purcedem la scoaterea lor din necunoscut ca să le afle toţi fraţii şi toată lumea.

De rândul acesta vom da câteva însemnări asupra congresului numit al *„Instrucţiunii Publice"* ţinut la Odesa în anul 1919.

În primăvara anului 1919, după ce imperiul ţarist a fost sfărâmat de revoluţia pornită de bolşevici, toate naţiile din cuprinsul colosului rusesc începură să se preocupe de o nouă organizare socială.

Şi noua organizare politică ce se voia înfiripată urmărea în primul rând reforma şcoalei. Voiau să întemeieze şcoli practice sub numele de *„şcoala muncii"* unde teoreticul abstract şi inutil nu are ce căuta. Această şcoală să aibă trei grade: primară, medie şi superioară etc., etc.

Congresul acesta întrunea delegaţii tuturor naţiilor cuprinse în *oblastiile* [1]) Odesa şi Cherson—în timp ce situaţia politică din Rusia se afla în plin haos revoluţionar.

Ucrainienii, Moldovenii, Tătarii etc. bâjbâiau între bolşevism şi tendinţa de a deveni independenţi.

La acest congres avea dreptul să-şi trimită delegaţi, indiferent numărul şi naţia, orice organizaţie sau instituţie oficială, cum ar fi de pildă: o şcoală sau comună, bancă, judeţ, cooperativă, etc.

Cum era firesc la acest congres şi-au trimis şi satele, şcolile moldoveneşti dintre Bug şi Nistru delegaţi.

1) OBLASTIA este o regiune, care înglobează în cuprinsul său 2 sau mai multe gubernii,—iar gubernia e alcătuită din 5 până la 10 judeţe.

(Continuare în pag. 2-a)

TRANSNISTRIA MAREŞALULUI ANTONESCU

După treizeci şi trei de zile dela începerea răsboiului, prin înlănţuirea glorioasă a unor lupte de o măreţie legendară, pământurile noastre sfinte erau desrobăte, iar stegaurile româneşti duceau tot mai departe în fluturarea lor, mândria şi fala noastră biruitoare.

Ostaşii Mareşalului treceau peste râuri, peste câmpuri de bătaie şi cetăţi, cu hotărîrea de a înfrânge puhoaiele bolşevice, şi a curma pentru totdeauna primejdia revărsării lor peste ogoarele noastre,

Astfel au trecut Nistrul şi au început a se bate dincolo de hotarele româneşti, precum scrie în cronicile bătrâne că făceau străşnicie arcaşii şi plăeşii Marelui Ştefan. Începând dela 18 Iulie 1941, vitejii noştri au pus pe fugă şi de pe pământul Transnistriei armatele lui Stalin, deschizându-şi drum către apele Bugului. În acelaş timp, alte unităţi româneşti asediaseră Odessa şi luptau cu îndârjire pentru cucerirea marelui port. La 16 Octombrie 1941, odată cu căderea acestui oraş, Transnistria era curăţită de toate rămăşiţele bolşevice, iar chipul Regelui Mihai I, împreună cu al Mareşalului desrobitor, se aşezau tutelare peste nouile cuceriri, cu semnul crucii şi al stăpânirii româneşti.

Acolo, peste Nistru, era o ţară despre care nu se vorbea prea mult. O strângeau cătuşele Moscovei în închizători în care fusese osândită să-şi ducă amarul. Dar de îndată ce i s'au deschis porţile şi Nistrul n'a mai fost hotar, s'a văzut minunea dăinuirii româneşti, peste secoli de apăsare şi urgie.

Transnistria e o ţară moldovenească, precum e Basarabia şi Bucovina, plină de aşezări româneşti şi populate de fraţi de-ai noştri, care vorbesc graiul strămoşilor şi ţin cu sfinţenie credinţa, datinile şi obiceiurile noastre din bătrâni. În unele din satele ei, nu se află nici picior de străin, iar acolo unde au isbutit să pătrundă, n'au putut să întunece conştiinţa moldovenilor şi să-i facă să-şi uite originea şi mândria lor de români.

Veniţi acolo din timpuri îndepărtate, mai înainte de a se fi întemeiat statul şi stăpânirea rusească, ei au organizat primele înjghebări de viaţă civilizată, au muncit pământurile şi au luptat pentru a le apăra de furia năvălitorilor. Pe vremea lui Ştefan cel Mare, Transnistria se afla sub scutul şi ocrotirea braţului său, iar unele din aşezările ei, sunt ctitorii ale Voevozilor noştri.

PAN. M. VIZIRESCU

(Continuare în pag. 2-a)

TRANSNISTRIA MAREŞALULUI ANTONESCU

(URMARE)

Pe urmă, când au căzut în robia rusească, Românii de acolo au intrat sub cnutul ţarilor, iar pe vremea noastră sub teroarea sângeroasă a iudeo-bolşevicilor. Dar n'au pierit. Cu toate deportările, efectuate fără întrerupere când în Siberia, când în Caucaz, când în ţinuturile baltice, şi cu toate uciderile nemiloase, s'au păstrat ca stâncile pe locurile lor strămoşeşti. Astăzi, ca o adevărată minune se ridică în faţa lumii, prezenţa acestor ramuri vânjoase ale românismului, care uimesc prin rezistenţa şi puterea lor de dăinuire.

In Transnistria sunt vetre în care arde jarul conştiinţei noastre şi svâcnesc bătăile de inimă ale neamului. Un mic exemplu: în judeţul Râbniţa avem 139.043 de Români, cu un procent de 65.29 la sută din totalul populaţiei.

Cifrele acestea sunt îndeajuns de grăitoare. Este o realitate pe care am văzut-o cu ochii noştri, într'o călătorie organizată de guvernul român pentru înalţii demnitari, corpul diplomatic şi presa română şi străină, şi pe care au constatat-o cu uimire şi admiraţie însăşi distinşii oaspeţi străini.

Am văzut atunci bucuria fără seamăn a unui popor regăsit la răscrucea istoriei cu marea familie a neamului său, care venea în nesfârşite revărsări sărbătoreşti, să-şi arate recunoştinţa prin cântece, prin flori şi urale de fericire. Ne întâmpinau pe toate drumurile, în toate satele şi oraşele, cu steaguri, cu portretul Regelui şi al Mareşalului, cu mărturisiri scrise pe placarde şi cu inima lor clocotitoare. Era o întrecere de voioşie şi o năvală a dragostei descătuşate. Un popor isbucnea după veacuri în lumina libertăţii, cu toată văpaia inimii lui înlăcrimate de fiorii recunoştinţei.

Am văzut această uriaşă manifestaţie a întoarcerii acasă, a regăsirii noastre de fraţi, ca pe un eveniment pe care numai odată îl poate oferi istoria unui popor. In salutul braţelor care fremătau de atâta fericire, şi în buchetele de flori ce se aşterneau pe toate drumurile, se desluşiau căile de viitor ale întinderii puterii noastre către alte hotare de ţară.

Aşa va trebui să fie, pentrucă lângă centrele româneşti de acolo, sunt batalioanele de cruci ale eroilor care s'au aşezat de strajă pentru veacuri, întru înfiinţarea şi apărarea acestui pământ. Câmpurile mănoase ale Transnistriei de la Nistru la Bug şi până la Mare, erau pline de rod bogat, ca un prinos adus de această ţară pentru sărbătoarea eliberării. Foşneau pădurile de porumbi şi de floarea soarelui, în nesfârşita lor întindere, ca la o procesiune în care pământul îşi arată dragostea şi rodnicia lui.

S'a muncit în Transnistria de dragul libertaţii şi al biruinţii noastre.

Acolo unde, după jaful şi urgia bolşevicilor te-ai fi aşteptat să fie numai ruină şi paragină, într'un an de stăpânire românească s'a făcut o adevărată grădină. Fabricile distruse au fost reparate şi majoritatea lor au fost repuse în funcţiune. S'a refăcut zestrea agricolă, s'au creat ferme şi s'a sporit producţia. Gospodăriilor li s'a redat pacea şi tihna, iar oamenii cunosc astăzi, în vreme de război, îndestularea pe care n'au cunoscut-o niciodată sub bolşevici.

S'a organizat învăţământul, viaţa administrativă şi socială, schimbându-se din temelie toată înfăţişarea provinciei.

Bisericile pe care bolşevicii le transformaseră în grajduri, magazii, localuri de petrecere sau cluburi de întruniri comuniste, au fost refăcute şi astăzi, scăldate în cântece de clopot şi lumini, înalţă imnuri de laudă Atotputernicului prin miile de glasuri ale credincioşilor.

Viaţa şi-a reluat firul ei demn şi sănătos sub scutul brav al soldatului român. Al soldatului acela, pe care l-am văzut în neclintirea credinţei sale veghind cu ochi de vultur pe toate drumurile şi în toate locurile, cu tăria conştiinţei şi a braţului său nebiruit. In alcătuirea aceea de cremene, el purta gândul şi voile Mareşalului care a deschis prin hotărîrile sale poarta de glorie a neamului românesc.

Parcă înţelegeai numai din oţelele privirii ostaşului, că alte hotare vor veni la rând!

Transnistria, ţara Mareşalului Antonescu şi a Eroilor săi, e cea dintâi cucerire de dincolo de zare şi dania cu care Mareşalul vine în faţa istoriei şi a Ţării în al doilea an al glorioasei sale cârmuiri.

Pan. M. VIZIRESCU

VICTORIA

Semn al nouei lumi, a raselor, a iubirii
Care legi continentele de continente
Ca nişte suflete uriaşe.
Semn care înveţi inimile să rodească,
Semn al desăvârşirii spiritelor,
Semn al deplinătăţii adevărului,
Care uneşti oceanul sonor
Cu fruntea senină a Europei,
Care veghezi pe Akropole
Şi te'nfăşori în ruinele Alcazarului
De pe munţii jertfelor noastre
Ne-arăţi vulturii biruinţei:
Lucrători ai pământului, luminînd Răsăritul,
Osteni, botezînd zările viitorului.
Popor carpatic purtînd crucea altor popoare
Pe muntele adevărului.

Astfel îngenunchind, jertfind, murind,
Lăsînd crucile amintirii pentru uimirea înge[...]
Intîlnind noui Odese şi noui Sevastopole,
Supunând stihiile iernii şi ridicându-ne viforo[...]
Pretutindeni smeriţi, rugindu-ne şi învăţînd
Pe alte popoare preţul sîngelui.
Deschizînd crucii, drumul luminii,
Punem temelii nădejdilor noastre de mîine.
Biruind răul şi iubind mulţimile invinse,
Mîngîiem fruntea noului veac
Şi privim în ochii lui palizi:
Victoria.

IULIAN VESPER

CONGRESUL „INSTRUCŢIUNII P[...]" ODESSA 1919

de ILIE I. MIREA

Printre aceştia se aflau: învăţătorul Ştefan Bulat[2]) şi tânărul Ilie Zaftur — (D-r Ilie Zaftur, care azi este Preşedintele Comitetului Consiliului Naţional al Români lor Transnistrieni).

Dacă Românii transnistrieni ar fi fost bine organizaţi, datorită principiului după care se trimiteau delegaţii în congres, ei ar fi putut să vină, nestingheriţi de nimeni, în număr [...] ca să-şi aleagă [...] alcătuirea birou[...] căruia îi puteau [...] dezideratele lor ce [...] voturi.

Din nefericire n'[...] nizate şi deci fiind [...] s'au lăsat predom[...] delegaţi mai num[...]

Cu acest prilej [...] Ilie Zaftur au afla[t] [...] există un Comise[...]

(Continuare în p[...]

[2]) Cel care a prezidat cel dintâi Congres Naţional al Românilor Transnistrieni, dela 17 Dec. 1917 la Tiraspol.

SATUL SOVIETIC

de PETRU P. IONESCU

Am avut norocul să pot păşi însumi în patria comunismului; să străbat ţara în care stăpânise teroarea lui Stalin, să văd satele şi oraşele sovietice. Ocazie unică şi care nu ţi se poate prezenta de două ori în viaţă. Ceeace scriu azi nu mai este luat nici din cărţi, nici din ziare, ci din contact direct cu lumea rusă sau cu ceeace a mai rămas din urmele sovietice. Dezolantă şi tristă priveliştea aceia a câmpiilor nesfârşite ruseşti, rezervoare imense de bogăţii exploatate de comunism pentru a clătina economia europeană, în vreme ce populaţia băştinaşă era redusă la ultima formă a mizeriei. Am văzut colhozurile şi sovhozurile despre care s'a vorbit atâta. Din toate bogăţiile ce erau îngrămădite acolo, muncitorul ţăran nu avea altceva, decât o raţie cu care tocmai bine nu murea de foame. In schimb în aceste colhozuri s'au găsit zeci de mii de porci, vite cornute, enorme depozite de vin, şampanie, ulei, etc. Detaliu interesant: în Rusia vinul se fabrică, nu se extrage din struguri. Există fabrici de vin, cum există fabrici de nasturi. Iar în vremea aceasta enorme regiuni viticole dau vinul adevărat din care nici populaţia oraşelor, nici a satelor nu poate gusta.

Am contemplat nenumărate sate sovietice. Sunt aliniate geometric, cu case tip, acoperite cu ţiglă. In mijloc, privirea descoperă orişiunde, o clădire mai mare decât toate celelalte. Este magazia colhoziană. Lângă ea o altă clădire cu pretenţii de frumuseţe. Aceasta este casa partidului. Acolo unde nu au fost dărâmate, bisericile au fost pretutindeni „amenajate" pentru a fi folosite, fie drept casă de partid, fie pentru scopuri mai puţin nobile. Azi, pe toate aceste lăcaşuri s'a ridicat din nou crucea creştină. E îngrozitoare privileştea aceasta a satelor. Nimic care să înveselească ochiul, nimic care să arate dorinţa omului de a fi el însuşi, de a-şi manifesta emoţiile estetice, sentimentele de frumos, nevoia de o reculegere religioasă. Regimul sovietic a oprit portul naţional şi a impus o uniformă tuturor ţăranilor. Casele nu au nici o individualitate. Sunt construite în serie, din material prost, uniform. Nici o decoraţie exterioară, nici un obiect de industrie ţărănească în interior, aşa cum aflăm în casele ţăranilor noştri. Rareori casele sunt despărţite între ele prin garduri. Acolo unde se găseşte aşa ceva, aceasta este o urmă dinainte de sovietie. Ogrăzile dintre locuinţe sunt cultivate şi ele. Dar produsul acestor culturi nu aparţine ţăranului, ci este tot proprietatea colhozului. Ţăranul are un drept foarte redus, asupra acestor produse. Este totuşi obligat să le îngrijească sub pedeapsă.

In fiecare sat „casa partidului" era prevăzută cu tot materialul necesar unei propagande care nu se mai termina niciodată. Aparatul de radio nu lipsea aproape niciodată, iar ţăranii, în orele libere, erau obligaţi să vie să asculte glasul Moscovei. Atât. Lumea se oprea la graniţele Rusiei. Iar ţăranului i se afirma necontenit că aceasta este lumea cea mai bună cu putinţă. Şi cum ţăranul rus nu cunoscuse nimic din ceeace se numeşte proprietate individuală, era obligat să creadă că mai bine decât este, nici nu poate fi. Lipsa comparaţiei era necesară propagandei sovietice. De aci grija chinuită ca nimeni să nu poată afla cum este viaţa în alte părţi. Aceşti ţărani nici nu pot crede azi că va veni o vreme când fiecare îşi va avea pământul său, proprietatea sa. Casele nu le aparţineau, cum nu le aparţineau nici produsele nesfârşitelor câmpuri bogate în roade. Pentru a deveni proprietarul unei locuinţe, erau necesare mari formalităţi şi mari impuneri. Statul construia locuinţe şi le vindea în rate cu preţuri fixate de el şi fără nici o concurenţă din partea nimănui. Nimeni nu-şi putea construi o locuinţă pe voia lui, pentru motivul simplu că nu avea dela cine cumpăra materialul necesar. Totuşi, la marginea satelor se mai află nişte îngrozitoare cocioabe în care, cu toată neputinţa noastră de a crede, locuiesc totuşi oameni. Işi făceau singuri cărămizi din pământ şi pae. Tot materialul de construcţie era confecţionat cum da Dumnezeu. Pentru aceste cocioabe în care se refugiau cei ce nu mai putea încăpea în locuinţele-tip, statul percepea totuşi taxe. Munca agricolă pentru mica parte ce revenea ţăranului, se făcea cu instrumente primitive de inventar agricol. Câţiva săteni se coalizau şi-şi cumpărau o treerătoare de mână. In schimb muncile colhozului sau ale sovhozului se făceau cu maşini agricole foarte perfecţionate. Dar din aceste produse ţăranul nu putea primi nimic. In fond, ţăranul era el însuşi un umil funcţionar al statului, care primea leafa pentru munca lui, în raport cu aceast[...] numărul de pers[...] compuneau famili[...] na lui şi alor săi [...] tea în natură, [...] muncitorul dela [...] de la oraş, avea [...] cartelă cu care [...] zilnică fabricat[...] colhozului.

Din vitele şi p[...] creştea în ogradă, [...] să dea aproape tre[...] colhozului. De a[...] sit colhozuri în c[...] porcilor, a găini[...] caprelor, etc., se f[...] ră uriaşă.

Iar viaţa omului [...] automată ca mişc[...] şini gigantice. D[...] xista în Rusia. Zile[...] erau doar cele p[...] partid. Şi totuşi u[...] care colţ de casă [...] le vechei Rusii şi [...] seră de dărâmare, [...] ascunsă o icoană [...] sau o candelă se [...] furiş în zilele de s[...] neretul însă nu c[...] din farmecul sfân[...] reculegeri. Nici [...] mânei nu mai [...] suficientă data zilei [...] cu un astfel de s[...] mizat şi nediferen[...] şină, fără nimic o[...] fără sentimente, [...] fără bucurii, fără [...] cercase comunism[...] lumea lui ideală?

CĂMINUL CULTURAL MOLDOVENESC

STUDIUL SATELOR MOLDOVENESTI

III

Toate cercetările pe care le-am făcut până acuma în satul de sub studiul monografiei, am privit lucrurile numai din punct de vedere, cosmologic, *biologic, psihologic* și istoric. Insă, am putut observa că satul este alcătuit din foarte multe categorii de viață gospodărească, ca: *neamuri, familii, categorii economice, culturale, politice, etc.*, cari sunt închegate temeinic și statornic în unitatea de viață socială a satului.

Pentru a înțelege pe deplin satul ca unitate socială trebue să vedem cum se răsfrânge gospodăria săteanului, cu toate formele ei de viață, asupra vieții satului întreg.

Gospodăria săteanului este o unitate socială foarte bine închegată cuprinzând în ea o *viață de familie*, o viață *spiritual-culturală*, o viață *economică*, alta *administrativă* și o viață de *judecată dreaptă*.

Fiecare familie își are legile ei, nu scrise ci verbale, respectate cu multă înțelegere. Aceste legi sunt impuse de *nevoile* de *trebuințele*, de *durerile* sau de *bucuriile* gospodăriei. Cât respect, câtă învățătură și câtă sfințenie se găsește în vatra săteanului nostru. Câtă curățenie sufletească găsești în mărturisirile lui *„ce are în gușă, și'n căpușă"* și cât e de setos după dreptate. *Vorba și fapta lui e lege.*

Pentru a putea pătrunde cât mai mult în străfundurile țăranului transnistrian, tu cărturar ce ți-ai luat angajamentul să duci la bun sfârșit monografia, caută să stai cât mai mult de vorbă cu câți mai mulți gospodari din sat: bărbați, femei, tineri, bătrâni, bogați sau săraci și scormonește toate laturile vieții satului din sufletul lor.

Nu te ține mândru față de ei, nu-i ocoli, ascultă-le păsul și intră cu toată ființa ta în întreg ansamblul lor de viață și manifestări. Caută și înlocuește ce e rău, în sufletul lor cu altoi bun din inima ta, folositor ție, lor și neamului nostru.

Cu cât te încadrezi mai mult în învălmășala satului, cu atât îl cunoști mai bine și știi ce trebuie să-i dai, ce să nu-i dai, cât să-i dai și cum să-l dirijezi pe calea programului. Cu atât însă și studiul tău va fi mai bun, mai obiectiv și de reală valoare.

Intregul tăvălug de viață gosgodărească sătească cu toate datinile, obiceiurile și tradiția lui, trebue descurcat și orânduite după punctele stabilite de metoda monografiei sociologice, pe care le desvoltăm mai jos:

1. MANIFESTĂRILE CULTURALE. In aceste manifestări trebuește înglobată toată viața sufletească și de gânduri curate care se leagă de *biserica* satului, de *școala* satului, cât și de alte *instituții de cultură*, născute din pornirea gospodărească a locuitorilor către cultură, ca fiind cele mai de temei așezăminte în jurul cărora se deapănă întreaga viață spirituală a satului.

Cercetătorul va trebui să studieze rând pe rând toate aceste instituții de cultură spre a se putea cunoaște *cum lucrează ele în sat și cum au putut să-și facă simțită puterea lor de convingere și de educare*, spre înălțarea satului.

2. MANIFESTĂRILE ECONOMICE. Aici își găsește tălmăcirea bătrânescul proverb: *„Dumnezeu dă, dar în traistă nu bagă"*. Cu alte cuvinte omul trebue să-și muncească averile, folosind toată puterea lui de muncă, și toată priceperea, pentru a ajunge la rezultatele dorite. Rodul muncii trebue dirijat spre valorificare.

Pentru aceasta trebuesc cercetat:

— Cum au folosit sătenii bogățiile naturale.

— Cum s'au organizat economicește.

— Care este treapta de desvoltare a satului.

— Cât de înaintat este procesul de desvoltare în cadrul istoric al satului monografiat.

— Cum au folosit sătenii pământul și cum îl folosesc azi.

— Câte colhozuri și câte sovhozuri erau în sat.

— Studiul tehnicei de lucru folosită de săteni pentru fiecare ramură de producție.

— Felul de împărțire al muncii între gospodari pe categorii economice, grupe de vârstă, de sex, întovărășirile și învoelile între ei.

Fiecare din aceste trepte de studiu va fi urmărită pentru fiecare ramură de producție: *agricultură, zootehnic, economic, pastorală* și *forestieră, meserii, industrii, comerț, etc.*

3. MANIFESTĂRILE ADMINISTRATIV-POLITICE. Satul nu poate trăi dacă nu-și are o administrație a sa, o gospodărire, spre a fi dirijate toate treburile satului.

Dacă răscolim trecutul îndepărtat al satelor vedem că ele se gospodăreau destul de bine și fără legi scrise.

Sfatul satului, format din oameni cu stare, cu prestigiu și cu vederi largi, a condus satul din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre.

Viața administrativă a satului nu este numai cea prevăzută de legile administrative, ci tot ce are de scop buna dirijare a satului.

Viața politică cuprinde toate frământările din sat, între deosebitele categorii economice, de rasă etc, care se luptă să aibă cuvânt hotăritor în treburile obștești.

4. MANIFESTĂRILE JURIDICE. Se va face *o descriere o vieții procesive a satului*, cu toate neînțelegerile dintre oameni care au dus săteanul în fața instanțelor judecătorești, iar de altă parte se va face descrierea vieții neprocesive a satului cu organizarea familiei, transmiterea averilor, moștenirile, testamentele, sistemele de rudenii, cum se moștenesc numele de familie și de botez, etc.

Cercetătorul va căuta să studieze toate manifestările satului cât mai obiectiv, deoarece Căminul Cultural trebue să stea mai presus de certurile politice sau personale.

Intreaga muncă a monografistului nu are nici o valoare dacă nu este privită cu *ochi obiectiv* și în acelaș timp, *iubitor*.

GH. DUNGAN

In Nr. viitor—Tradiția, legătura de viață între satul de eri și cel de azi.

CIRCULĂRI ȘI COMUNICATE

CIRCULARA Nr. 1

către Căminele Culturale Moldovenești

Rugăm insistent pe conducătorii Căminelor Culturale Moldovenești să organizeze, fie la sediul Căminului, fie în alt loc vizibil și frecventat de săteni *„Gazeta de perete"* pe care se va afișa material de propagandă, tablouri, circulări etc.

Dacă satul e mare, se pot organiza mai multe *„Gazete de perete"*.

CIRCULARA Nr. 2

pentru Conducătorii Căminelor Culturale Moldovenești

a) Să convocați săptămânal Sfatul în vederea activității în sat.

b) Să organizați șezători Duminica după masă. Aici să cultivați cântecul, jocul, snoava, gluma, ghicitoarea, lectura aleasă, povestirea, cronica săptămânii etc.

c) Să combateți svonurile pornite din tabăra dușmanilor și îmbrățișate de frații noștri slabi de înger.

d)—Să țineți ridicată credința în victorie, căci numai atâta trăim cât credem.

e)—Sfatul Căminului Cultural să fie la înălțimea chemării vremii—, să sprijine biserica strămoșească — să ajute orice lucrare de bine în sat.

f)—La viforul de eforturi ale celor depe front, să adăogăm și noi eforturile noastre întru ridicarea satelor.

d)—Nu uitați pe orfani, pe văduve și pe invalizi.

Ajutați-i după putere și faceți-i să simtă dragostea Căminului Cultural.

Spiritul de solidaritate națională și credință să vă însuflețească în așa măsură, în ât niciodată să nu obosiți în facerile de bine.

Fiți buni creștini și buni Români.

Biruința cea mare și finală e în funcție de credința și eforturile unanime ale celor de—acasă deopotrivă cu ale celor depe front.

Nici o spărtură să nu se facă între noi, căci în unirea noastră supremă stă taina victoriei noastre de mâine.

In lumina acestor gânduri, vă dorim multă sănătate și spor la lupta pentru ridicarea satelor prin credință și cultură.

COMUNICATUL Nr. 3

pentru Căminele Culturale Moldovenești.

Avem onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

In dorința de a pătrunde cât mai adânc cuvântul și slova românească în cele mai îndepărtate sate din cuprinsul Transnistriei, d. guvernator Prof. G. Alexianu, a binevoit a aproba abonarea Căminelor Culturale în mod gratuit—la diferite ziare ca: Timpul, Curentul, Ordinea, Viața, Basarabia, Dacia, Glasul Nistrului și Transnistria.

Vă rugăm insistent să dați posibilitate ca aceste ziare să circule din mână în mână.

— CASTELUL PELEȘ—SINAIA —

INFAPTUIRI

Ne bucură mult știrile bune și dările de seamă ce ne sosesc dela Căminele Culturale din cine știe ce colț al Transnistriei.

Prin aceste dări de seamă stăm de vorbă cu fiecare sfat al Căminului și ne dăm seama de munca și truda ce o puneți pentru ridicarea satului Dvs.

Din cauza spațiului mic ce ne este rezervat în această gazetă, dăm mai jos câteva spicuiri din realizările Căminelor Culturale.

Căminul Cultural „Infrățirea" din com. Zozuleni Râbnița.

Datorită priceperii conducătorului și bunei înțelegeri a sfatului Căminului, s'au organizat mai multe șezători cu program bogat și variat.

Serbarea datinelor de Crăciun și introducerea obiceiurilor cu steaua, sorcova, plugușorul etc. e ceva mai mult de cât creștinesc

Căminul dispune de o bibliotecă citită, de o orchestră, de un cerc teatral și de o echipă de dansuri.

Cu prilejul „Anului Nou" Căminul Cultural a organizat o serbare în cadrul căreia s'au jucat comediile: *Hoțul de ouă, La Frizerie, Bulinele de supărări*, complectate cu recitări, coruri snoave etc.

Ziua de 24 Ianuarie a fost sărbătorită cu un deosebit fast.

Căminul Cultural „Reînfrățirea" din com. Timcău-Râbnița.

Ținem să reproducem câteva crâmpeie din mărturisirile prea Cucernicului părinte A. Popescu-Bistreț, directorul acestui Cămin, care, în fața unei porunci naționale, se luptă cu realizările în sat spre a complecta opera celor ce luptă în Răsărit—iată-le: „mi-a apărut mustrător icoana scăldată de soarele eternității a celor mai dragi dintre cei scumpi ai noștri, care-și dorm somnul de veci, pretutindeni—, sub umbra crucii părăsită.— Chipurile lor au prins deodată viață și cu glas de tunet mi-au strigat: „Noi ne-am dat viața; *voi dăruiți-vă imdeiat sufletul"*.

La glasul jertfelor țăranului soldat, cucernicul părintea a convocat sfatul Căminului și a început munca trudnică.

Cu ajutorul învățătorilor din sat a organizat mai multe coruri patriotice, religioase, colinde, lecturi morale și naționale.—Cu bărbații și femeile satului, la utrenie și vicernie tălmăcește Sf. scriptură, legând faptele Mântuitorului de zilele de azi—, pătrunzând în suflete până la lacrimi.

Pentru descrețirea frunților celor din sat otrăviți cu maculatură rusească cucernicul părinte a dăruit 40 volume școalei pentru a fi puse în mâinile copiilor.

Cu astfel de oameni, cu adevărat că se sfințesc locurile.

Căminul Cultural „Vasile Lupu" din com. Pisceanca jud. Râbnița.

In cadrul Căminului Cultural, s'a explicat rostul acestei școale naționale și s'a trecut la organizarea unei școli de 1. română.

S'a înființat un cor sătesc și unul bisericesc.

Așteptăm mai mult dela Căminul Cultural din Pisceanca.

Căminul Cultural „Ștefan cel Mare" din comuna Zartaica —Tiraspol.

Iată un Cămin care numără peste 1500 de membri.

Unde este suflet sunt și realizări. Până acum: s'au procurat scripte pentru Cămin, s'a amenajat localul Căminului, medicul dă consultații sătenilor membri ai Căminului; s'au organizat patru șezători cu program bogat și variat. De sf. sărbători colindele și-au reocupat locul. S'au cumpărat 2 steaguri. In biserică și în cadrul Căminului preotul I. Vițan, stă de vorbă cu sătenii explicându-le sf. Scriptură. Biserica este frecventată până la refuz.

Pentru dreapta și crestineasca judecată s'a ridicat în centrul comunei o cruce—. *„Trecătorule, îngenunche în fața unui neam creștin ce te-a desrobit"*.

Secția de colportaj e la înălțime—până azi a răspândit peste 200 de calendare, 3300 ziare românești, 270 broșuri și 350 ilustrate din Războiul sfânt.

De sărbătorile Crăciunului s'a făcut o procesiune la închisoarea militară și spitalele de răniți din Tiraspol, cărora s'au împărțit multe daruri.

S'au ajutat familiile sărace cu făină, porumb și alte alimente.

S'a procurat un clopot, mobilier și toate cele necesare bisericii.

Biblioteca Căminului numără peste 86 volume care sunt răspândite la cititori.

Raportând timpul de 2 luni la munca desfășurată de acest cămin prin înalta înțelegere și pricepere a cucernicului părinte Vițan, viitorul e foarte promițător.

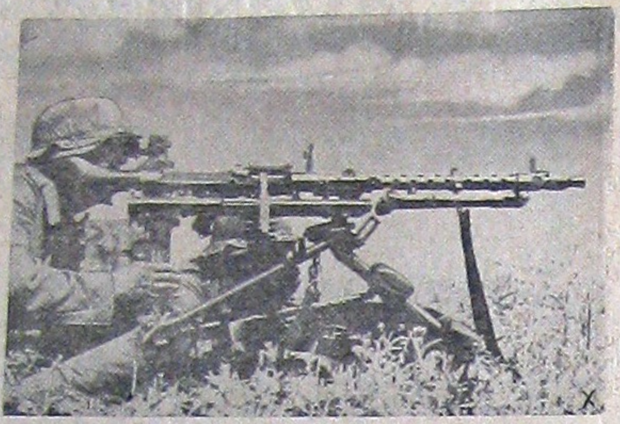

— CU OCHII ȚINTĂ LA INAMIC —

CONGRESUL „INSTRUCȚIUNII PUBLICE"

ODESSA 1919

(URMARE)

țiunii Publice, care avea câte o secție pentru fiecare nație din oblaste, condusă de un comisar al nației respective.

Tânărul Ilie Zaftur, indignat că Moldovenii transnistrieni n'au și ei reprezentantul lor în acest comisariat, interpelează biroul pentru ce s'a comis această nedreptate Moldovenilor?!...

Reprezentantul Comisariatului Instrucțiunii Publice, care se afla prezent în congres s'a ridicat și a răspuns inimoasei întrebări pusă de Ilie Zaftur—zicând:

— „Tovarășe Zaftur, nu este rea voința din partea noastră că nu se află printre membrii comisariatului nici un Moldovean, ci a D-vs. ca nu v'ați îngrijit să vă trimiteți reprezentant în acest comisariat.

Trimeteți un reprezentant din partea D-vs., și noi îl admitem imediat.

Deasemenea Moldovenii trebuie să aleagă din sânul lor un membru care să-i reprezinte în comisariatul central dela Kiev"...

Inimosul Ilie Zaftur, mulțumit de răspuns, promite congresului că Moldovenii vor delibera și apoi vor desemna pe cel care urmează să fie trimis a-le reprezenta și susține interesele în comisariatul Instrucțiunii Publice dela Odesa și Kiev.

Când delegații Moldoveni se adunară să chibzuiască pe cine să aleagă să îndeplinească această misiune, cu amar au constatat că Ilie Zaftur fiind prea tânăr și fără pregătire, n'ar fi putut să fie ales reprezentant în conducerea comisariatului Instrucțiunii Publice.

Ștefan Bulat, deși vrednic învățător și bun patriot, din modestie s'a subestimat că ar putea îndeplini o atare sarcină. Ceilalți tot așa,—încât toți se frământaru să găsească numele și omul care să corespundă în totul așteptărilor și locului.

Acum gândul tuturor se îndreptară către învățătorul Teodosie Malaiu, singurul care în acele vremi, prin erudiția sa, talentul, priceperea și experiența sa, ar fi sfințit locul de comisar pentru Instrucția Publică. Dar zadarnic, Teodor Malai, își prăpădise de tot sănătatea din cauza deselor prigoane pe care le-a îndurat dela regimul țarist pentru patriotismul său. Toți îi simțeau acum lipsa. Și lipsa lui Malai a lăsat gol și scaunul de comisar pentru Instrucțiunea Publică, de unde ar fi pornit multe măsuri sănătoase pentru binele neamului și fraților lui.

Niciodată ca atunci nu ne-a durut mai mult lipsa unui om îmi povestea d-l d-r Ilie Zaftur,—și n'am simțit mai mare prețul conducătorului pentru folosul masselor populare.

Da, sunt cazuri când prezența unui om la răspântia unor vremi ca acelea putea să dea intorsături în cursul istoriei cu urmări de mare importanță pentru câștigarea drepturilor noastre sfinte.

Dar acesta nu-i singurul moment dramatic din luptele naționale ale Românilor Transnistrieni,—ci după cum vom vedea, mai sunt și altele cari n'au împiedicat și nici descurajat pe adevărații luptători, ci i-au întărit să meargă cu mai multă dârzenie pe drumul biruinții finale.

ILIE I. MIREA

CUM E POSIBIL AȘA CEVA?

Regiunile mănoase de cernoziom din Rusia sunt renumite în lumea întreagă. Inainte vreme s'au obținut aici recolte foarte mari. Recolta creștea din an în an.

Dar de când cu mizeria bolșevică, foamea poporului creștea din an în an.

*

Comisarii sovietici iau întreaga recoltă de cereale a țăranului rus. I se dă doar câte 8—12 ruble pe suta de kilograme.

Dacă țăranul vrea să cumpere însă pâine, el trebue să plătească 12—16 ruble pe kilogram!

*

Canalul care leagă Marea Albă cu Moscova și care poartă numele lui Stalin, a fost construit prin muncă silnică și cu biciul sclaviei sovietice. Multe zeci de mii de oameni au pierit cu acest prilej. Astfel bolșevicii au desvăluit ei înșiși ce este în realitate Stalin, pe care ei îl prezintă lumii ca pe un campion al libertății: un sbir și un ucigaș al miilor de oameni!

*

Moscova are o stațiune de metrou, care poartă numele ministrului de externe englez Eden adică numele unui capitalist—al unui nobil englez, care trăiește din mizeria poporului. Dar în această privință el nu se deosebește de Soviete.

— UN TUN GREU PE COASTA CANALULUI MÂNECII —

SCURTE ȘTIRI

✳ Inginerii germani au experimentat un nou procedeu tehnic grație căruia se va înlesni în mod simțitor construirea de șosele trainice în Rusia. Viitoarele șosele vor avea suprafața netedă ele urmând să fie acoperite cu un strat de beton filtrant.

✳ *Intr'un discurs rostit recent, d. Roseenberg, ministrul Reichului a declarat: „Luptăm azi pentru patria strămoșilor dar și pentru a copiilor noștri.*

✳ Intre democrațiile anglo-saxone și regimul sovietic au început, dela un timp, să se înăsprească raporturile.

✳ După cum afirmă postul de radio Londra, un corespondent britanic anunță din Moscova că știrile provenind din sectorul de sud al frontului de răsărit sunt mai puțin bune decât se așteaptă Rușii, precizează corespondentul, nu au atins Niprul ci, dimpotriva, germanii au deslănțuit o puternică contra-ofensivă încununată de succes.

✳ *In Spania s'au deslănțuit în ultimele zile ploi torențiale și ninsori abundente. La Barcelona valurile mării au năvălit peste diguri, inundând străzile.*

✳ *Intr'un oraș din ... au sosit 200 ofițeri ... germani cari au parti... luptele dela Stalingrad ... sosit aici într'un conce... odihnă și au fost pri... mari onoruri de autori...*

✳ Serviciul britanic de ... anunțat că comunicatul oficial ... King afirmă că forțele japone... fluviul Yangtse și că în curs... ții de Marți ele au ocupat ... situate pe malul meridional ...

✳ *Vaticanul desmi... formă oficială faptul ... strul afacerilor străine ... chului, d. von Ribben... fi fost primit dă către ... D. Ioachim von Ribben... a fost deloc în orașul ... nului.*

✳ Răspunzând prop... engleze, cercurile oficiale ... ne au declarat că func... partidului comunist în ... rămâne interzisă.

✳ *Generalul George ... schal, șeful marelui stat ... nord-american, a refuz... fie numit mareșal șef.*

✳ D. Ismet Inonu a fo... ales președinte al Turciei.

✳ *Cercurile oficiale d... lin au declarat că Ger... este pregătită pentru a r... de prompt oricărei în... de invazie pe continent.*

✳ In Mexico, orașul ... din statul Oakaka a încep... se scufunde.

✳ *La Londra se discut... iarea unei federații ... apărarea națiunilor slav... caracter anti-sovietic.*

✳ *La 10 Martie s'au ... nit 130 ani dela înfi... înaltei distincțiuni germ... războiu „Crucea de fier".*

✳ Generalul Sikorski, șeful ... lui polonez fantomă dela Londr... nințat cu demisia sa și a întreg... binet, guvernele dela Londra ... hington pentru indiferența ... de acestea față de conflictul ... luat naștere între el și Moscova.

✳ *In Statele Unite toate ... meile și toți bărbații ... fost înrolați pentru munc... ligatorie în industria de ...*

✳ Zilele trecute s'au ... 38 de ani de când armata ... nă a învins forțele ruse la ... den.

✳ *Avioane străine au ... zilele trecute, deasupra te... lui Elveției.*

MERSUL RĂZBOIULUI

Fără îndoială, rușii au fost luați prin surprindere de evacuarea capului de pod dela Demiansk și dela cotul Rjew. Cartierul general sovietic refuză să recunoască aceasta, deoarece afirmă a fi devenit prudent și prevăzător. El pretinde să ghicească hotărârile comandamentului german și lasă pe corespondenții anglo-americani să anunțe o altă scurtare „radicală" a frontului german.

In regiunea Orel, eforturile artileriei sovietice sporesc continuu, de când apărarea germană dela nord de oraș rezistă într'un front bine închegat tuturor asalturilor sovietice și operează pe flancul din sud după cunoscuta sa metodă clasică și mobilă. Astfel un grup german a pătruns în coloanele ruse la sud-vest de Orel. Rușii au fost luați prin surprindere și au pierdut aproximativ 1000 de oameni și 42 de tunuri, pe când pierderile germane au fost foarte mici.

In sectorul Central, la Vest de Orel, și în sectorul de Nord, la Staraia-Russa, Rușii au continuat atacurile lor pe scară întinsă. Aproximativ 7 divizii de infanterie și 3 brigăzi de tancuri sovietice asaltează în valuri succesive liniile garmane. Concentrările de trupe sovietice au fost însă reperate și atacate de aviația germană, astfel încât toate atacurile s'au oprit în fața apărării germane.

In cursul acestor acțiuni Rușii au suferit pierderi fără precedent. In regiunea dela Vest de Suchinici, unde Rușii au lansat în ultimele 2 săptămâni numeroase atacuri în massă, situația este relativ calmă. Nu au mai fost încercate decât 2 sau 3 atacuri slabe.

In schimb atacurile în massă la StaraiaRussa, la Sud de lacul Ilmen, au continuat, dar după 7 zile de lupte grele, trupele sovietice nu au reușit să câștige nici un metru de teren.

La nord-vest de Kursk, presiunea sovietică s'a intensificat.

Sunt încă în curs lupte sângeroase Toate secțiunile frontului mai sus, spre sud până la frontul Mius sunt marcate de atacuri germane încununate de succes. Astfel rușii au fost forțați să evacueze regiunea Aktirca la nord-vest de Harcov. Coloanele lui împinse de înaintarea germană în flanc își continuă retragerea spre est. La sud de Harcov, a treia armată de tancuri sovietice de sub comanda generalului Golikov a fost nimicită. Prin luarea cu asalt a localității Slaviansk, întreaga linie dela Doneț lângă Voroșilovgrad, este acum în mâinile trupelor germane.

Până Duminică seara au fost numărate pe câmpul de luptă dela Sud de Harcov cadavrele a 28.000 de soldați sovietici In această regiune a fost încercuită și distrusă complect armata a 3-a de tancuri sovietică. Cantitatea materialului capturat sporește mereu, iar numărul prizonierilor luați în cursul acestei acțiuni nu a fost încă evaluat. După înfrângerea armatei a 3-a de tancuri, formațiunile germane au urmărit resturile ei împrăștiate și au isbutit să cucerească, în cursul acestei urmăriri, un cap de pod de partea cealaltă a râului.

Cu prilejul operațiunilor de curățire din mlaștinile Kubanului au fost captur câteva sute de prizonieri. In acelaș sector au mai fost găsite și cadavrele a 600 de soldați. Erau ultimele resturi ale armatei a 58-a sovietice care a încetat astfel de a mai exista.

Tipografia „Graiul Românesc" Odesa. Nr. 302